

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

TRẦN THỊ QUYẾT

**VẦN VÀ NHỊP TRONG THƠ LỤC BÁT
THỜI KỲ THƠ MỚI (1932 - 1945)**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NGÔN NGỮ

THÁI NGUYÊN - 2012

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

TRẦN THỊ QUYẾT

**VẦN VÀ NHỊP TRONG THƠ LỤC BÁT
THỜI KỲ THƠ MỚI (1932 - 1945)**

**Chuyên ngành: Ngôn ngữ học
Mã số: 60.22.01**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NGÔN NGỮ

Người hướng dẫn khoa học: GS. TSKH. LÝ TOÀN THẮNG

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2012

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan công trình nghiên cứu này là của cá nhân tôi, được thực hiện trên cơ sở nghiên cứu lý thuyết, kiến thức kinh điển, nghiên cứu khảo sát các tác phẩm của các tác giả dưới sự hướng dẫn của GS.TSKH Lý Toàn Thắng

Các số liệu và khẳng định trong luận văn này là trung thực, do tôi tự nghiên cứu, khảo sát và thực hiện.

Trần Thị Quyết

LỜI CẢM ƠN

Luận văn này được hoàn thành ngoài sự cố gắng nỗ lực của bản thân tôi thì còn có sự giúp đỡ, động viên của rất nhiều thầy cô, đồng nghiệp. Trước hết tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến thầy giáo GS.TSKH Lý Toàn Thắng, người đã tận tình giúp đỡ tôi trong suốt quá trình thực hiện luận văn này.

Tôi xin trân trọng cảm ơn các thầy giáo, cô giáo trường Đại học sư phạm Thái Nguyên, Viện Ngôn ngữ học, Viện Từ điển học và Bách khoa thư Việt Nam đã nhiệt tình giảng dạy, cung cấp cho tôi những vấn đề lí luận làm cơ sở cho việc nghiên cứu, đã đóng góp nhiều ý kiến quý báu cho đề tài.

Tôi xin trân trọng cảm ơn Ban giám hiệu, tập thể cán bộ giáo viên trường THPT Cô Tô đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong quá trình học tập và nghiên cứu.

Tôi xin trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 3 năm 2012

Tác giả

Trần Thị Quyết

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU.....	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	2
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	4
4. Phạm vi nghiên cứu	4
5. Phương pháp nghiên cứu	5
6. Bố cục của luận văn.....	5
NỘI DUNG	6
Chương 1: NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ THUYẾT LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI	6
1.1. Thơ và việc nghiên cứu ngôn ngữ trong thơ.....	6
1.1.1. Khái niệm “thơ”	6
1.1.2. Khái niệm “ngôn ngữ thơ”.....	8
1.1.3. Hình thức thơ.....	9
1.1.4. Đặc trưng ngôn ngữ thơ	10
1.2. Thơ lục bát	15
1.2.1. Vận trong thơ lục bát.....	15
1.2.2. Nhịp trong thơ lục bát	16
1.3. Giới thiệu về phong trào Thơ Mới 1932 - 1945	19
1.3.1. Khái niệm Thơ Mới.....	19
1.3.2. Quá trình hình thành, phát triển và kết thúc của phong trào Thơ Mới.....	19
1.3.3. Đóng góp của Thơ Mới với nền thi ca dân tộc.....	21
1.4. Vai trò của thơ lục bát trong phong trào Thơ Mới.....	22
1.5. Giới thiệu một số tác giả tiêu biểu	24
1.6. Tiểu kết	31
Chương 2: HIỆP VẬN TRONG THƠ LỤC BÁT THỜI KÌ THƠ MỚI	32
2.1. Vận và các chức năng của vận trong thơ	32
2.1.1. Khái niệm “vận thơ”	32
2.1.2. Chức năng của vận thơ.....	33

2.1.3. <i>Phân loại vần thơ</i>	34
2.2. <i>Vần trong thơ lục bát thời kì Thơ Mới</i>	35
2.2.1. <i>Tư liệu thống kê</i>	35
2.2.2. <i>Các nhận xét</i>	36
2.3. <i>Tiểu kết</i>	53
Chương 3: NHỊP TRONG THƠ LỤC BÁT THỜI KÌ THƠ MỚI	55
3.1. <i>Nhịp và các chức năng của nhịp trong thơ</i>	55
3.1.1. <i>Khái niệm “nhịp thơ”</i>	55
3.1.2. <i>Vai trò của nhịp thơ</i>	56
3.1.3. <i>Dấu hiệu hình thức của nhịp trong thơ</i>	57
3.1.4. <i>Nhịp trong thơ lục bát</i>	59
3.2. <i>Ngắt nhịp trong thơ lục bát thời kì Thơ Mới</i>	61
3.2.1. <i>Nhịp của dòng lục</i>	62
3.2.2. <i>Nhịp của dòng bát</i>	76
3.3. <i>Mối quan hệ giữa vần và nhịp trong thơ lục bát thời kì Thơ Mới</i>	89
3.4. <i>Tiểu kết</i>	91
KẾT LUẬN	92
TÀI LIỆU THAM KHẢO	95

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1. Thống kê số lượng, tỉ lệ các loại vần xét theo mức độ hòa âm	36
Bảng 2.2. Thống kê các kiểu loại vần chính	38
Bảng 2.3. Thống kê các kiểu loại vần thông	45
Bảng 3.1. Thống kê các loại nhịp trong dòng lục	62
Bảng 3.2. Thống kê các loại nhịp trong dòng bát	76

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Nghiên cứu ngôn ngữ nghệ thuật nói chung và ngôn ngữ thơ ca nói riêng mà cụ thể là thơ lục bát trong phong trào Thơ Mới là quá trình khám phá tìm hiểu ngôn ngữ trong hoạt động hành chức của nó. Đây là một hướng đi vừa mang tính chuyên sâu, vừa mang tính liên ngành.

Giai đoạn 1932 - 1945 không những là giai đoạn bước ngoặt quan trọng trong lịch sử xã hội Việt Nam, mà đối với nền văn học nước nhà đây là mốc ghi dấu sự đổi mới nền văn học theo hướng hiện đại hoá. Giai đoạn này xuất hiện hai trào lưu văn học hiện thực và lãng mạn. Sự ra đời của phong trào Thơ Mới chính thức khép lại nền văn học Trung đại Việt Nam, mở ra hướng đi mới cho văn học Việt Nam nói chung và thơ ca Việt Nam nói riêng. Trong giai đoạn này, tiếng Việt được nâng niu, trân trọng và là công cụ sáng tác thơ ca. Thơ lục bát - “điệu hồn” của dân tộc vẫn tiếp tục phát triển trong giai đoạn này. Các tác giả Thơ Mới đã di dưỡng, làm lạ hoá lục bát dân tộc, làm cho lục bát dân tộc đến với người đọc với diện mạo, phong cách mới, vừa quen vừa lạ.

Phong trào Thơ Mới ra đời đánh dấu sự đổi mới của nền văn học Việt Nam trên tất cả các mặt tư tưởng, nội dung và hình thức tác phẩm. Lục bát giai đoạn này trở về gần truyền thống, song vẫn mang hơi thở của thời đại mới. Có lẽ vì vậy việc nghiên cứu, tìm hiểu thơ lục bát trong phong trào Thơ Mới 1932 - 1945 luôn là đề tài hấp dẫn, có ý nghĩa cho những ai quan tâm đến việc nghiên cứu ngôn ngữ và văn học. Tuy nhiên từ trước đến nay, hầu hết các công trình nghiên cứu chủ yếu tập trung vào phương diện văn học, cũng có nghĩa là việc tìm hiểu thơ lục bát trong phong trào Thơ Mới từ góc nhìn của ngôn ngữ học chưa được quan tâm thỏa đáng.

Thơ lục bát là thể loại được đưa vào giảng dạy khá nhiều trong nhà trường, trong đó có cả thơ lục bát trong phong trào Thơ Mới. Vì thế việc

nghiên cứu thơ lục bát trong phong trào Thơ Mới không những góp phần tìm hiểu về sự phát triển của một thể loại thơ truyền thống để thấy vẻ đẹp của ngôn ngữ trong hoạt động hành chức của nó mà đó còn là một nhu cầu cấp thiết, có ý nghĩa thiết thực giúp cho việc giảng dạy thơ lục bát ở trường phổ thông được tốt hơn và đúng hướng hơn.

Trên đây là những lí do chính để chúng tôi chọn đề tài *Vấn đề và nhịp trong thơ lục bát thời kỳ Thơ Mới (1932 - 1945)*

2. Lịch sử vấn đề

Đã hơn 60 năm kể từ khi Phong trào Thơ Mới ra đời và tạo nên bước ngoặt lịch sử trong thơ ca, đưa thơ ca từ thời kì cận đại bước vào thời kì hiện đại. Nhà nghiên cứu phê bình văn học Lê Đình Ky năm 1989 đã khẳng định: “Thơ Mới là một bước phát triển quan trọng, xét về mặt nào đó là cả một cuộc cách mạng trong tiến trình thơ ca Việt Nam, đưa thơ ca cổ điển Việt Nam đạt đến hiện đại cả về mặt biểu hiện cũng như cả cảm hứng thơ ca. Thơ Mới đã đóng góp hàng trăm bài thơ hay, trong đó không ít bài thơ có thể xếp vào loại hay nhất của nền thơ ca dân tộc”. Như vậy có thể thấy Thơ Mới đã làm nên một cuộc cách mạng về hình thức nghệ thuật, cách mạng trong tư tưởng, trong nhân sinh quan, vũ trụ quan. Đến nay chúng ta không thể phủ nhận được vai trò của Thơ Mới trong dòng chảy của thơ ca dân tộc. Cuộc cách mạng của Thơ Mới về mặt hình thức không đoạn tuyệt với quá khứ hoặc có biểu hiện của sự ngoại lai. Trong một bài viết của mình, Huy Cận đã nhận định về Thơ Mới: “Thơ Mới đã sáng tạo ra một số thể loại thơ, và đã đổi mới, “trẻ hóa” nhiều thể thơ cũ. Thơ lục bát đông đặc hơn mà vẫn mềm mại, uyển chuyển. Câu thơ bảy chữ biến hóa rất nhiều, từ cách ngắt câu cho đến cách ghép vần”. Với những thành tựu rực rỡ của mình, Thơ Mới đã thực sự thu hút sự quan tâm cũng như niềm say mê nghiên cứu của các nhà nghiên cứu phê bình văn học, và đối với cả những người yêu thích thơ ca.

Trong cuốn *Thơ ca Việt Nam: hình thức và thể loại*, Bùi Văn Nguyên và Hà Minh Đức có một nhận xét đáng chú ý là, về mặt hình thức, thơ lục bát thời kì Thơ Mới chủ yếu khai thác theo hai khuynh hướng: “hiện đại hóa” và “trở về với truyền thống”. Đây là một nhận định rất chính xác. Rất tiếc là hai tác giả mới chỉ dừng lại ở một nhận định mà chưa có điều kiện đi sâu phân tích và chứng minh cho nó.

Trong cuốn *Thi nhân Việt Nam* của Hoài Thanh - Hoài Chân, đây có thể coi là một công trình nghiên cứu có giá trị về Thơ Mới, tác phẩm là những phê bình mang tính chủ quan của tác giả và chủ yếu thiên về lời giảng văn. Tác giả có trích dẫn khá nhiều bài thơ lục bát của các nhà thơ trong phong trào Thơ Mới, nhưng chưa có sự tổng hợp và đánh giá một cách hệ thống về hình thức thơ lục bát trong phong trào Thơ Mới.

Đến năm 1993 sau cuộc hội thảo nhân dịp kỉ niệm 60 năm phong trào Thơ Mới, cuốn sách “*Nhìn lại một cuộc cách mạng trong thi ca (60 năm phong trào thơ mới)*” - Huy Cận, Hà Minh Đức là một công trình tập hợp những bài viết, đánh giá của các tác giả trong cuộc hội thảo. Trong cuốn sách này, tác giả Văn Tâm có bài *Giới thuyết “Thơ mới”* cũng bàn về các thể thơ trong phong trào Thơ Mới, tuy nhiên tác giả mới chỉ đưa ra bảng thống kê về thể loại ở 10 nhà Thơ Mới tiêu biểu qua 11 thi phẩm tổng cộng 592 bài thơ.

Như vậy có thể thấy trong các công trình lớn khi bàn về Thơ Mới đã dành một vị trí nhất định cho thể thơ lục bát trong phong trào Thơ Mới, nhưng tất cả vẫn chỉ dừng ở những nhận định về sự cách tân, đổi mới của thể lục bát trong thời kì này ở nhịp điệu mới mẻ, lạ lẫm, ngôn ngữ thơ biến hóa linh hoạt, giàu tính nhạc hoặc nêu ra như những dẫn chứng minh họa cho việc đổi mới, cách tân về hình thức của Thơ Mới. Và cho đến nay vẫn chưa có một công trình riêng biệt nào dành nghiên cứu chuyên sâu mang tính hệ thống về thơ lục bát trong phong trào Thơ Mới. Ở luận văn này chúng tôi sẽ cố gắng tập